

تأثیر برنامه توانمندسازی والدین خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی

آسیبه برجی: دانشجوی دکتری مشاوره، گروه روانشناسی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران
مهدی زارع بهرام‌آبادی: دانشیار، گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (* نویسنده مسئول) mz.bahramabadi@gmail.com

حسن حیدری: دانشیار، گروه روانشناسی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران
حسین داودی: استادیار، گروه روانشناسی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

توانمندسازی والدین،
فرزندخوانده،
عملکرد خانوادگی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۲

تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۸/۱۴

زمینه و هدف: توانمندسازی والدین یکی از عواملی است که می‌تواند در فرزندپروری موفق نقش داشته باشد، هدف از انجام تحقیق حاضر تأثیر برنامه توانمندسازی والدین خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی بود.
روش کار: جامعه آماری تحقیق کاربردی و نیمه تجربی حاضر با طرح پیش آزمون- پس آزمون برای والدین دارای فرزندخوانده شهر تهران در سال ۱۳۹۹ انجام شد. تعداد ۳۰ والد به شیوه نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب و به صورت تصادفی به دو گروه آزمایش و گواه تقسیم شدند. افراد نمونه ابتدا پرسشنامه عملکرد خانواده را تکمیل کردند سپس مداخله توانمندسازی والدین در ۸ جلسه ۱ ساعته بر روی گروه آزمایش اجرا و بعد از اتمام جلسات هر دو گروه مجدداً پرسشنامه را تکمیل کردند. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل کواریانس چند متغیری (MANCOVA) به کمک نرم‌افزار SPSS v19 استفاده شد.
یافته‌ها: نتایج نشان داد برنامه توانمندسازی والدین بر همه مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی تأثیر دارد و بین دو گروه آزمایش و گواه تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p < 0/01$).
نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این پژوهش می‌توان گفت، آگاهی متخصصان حوزه‌های مشاوره، خانواده، روان‌شناسی و سایر متخصصان از این پژوهش می‌تواند کمک‌کننده باشد.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Borji A, Zare Bahramabadi M, Heidari H, Davoodi H. The Effectiveness of Parental Empowerment Program for Adopted Families on Family Performance Components. Razi J Med Sci. 2022;29(8):278-286.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 3.0 صورت گرفته است.

Original Article

The Effectiveness of Parental Empowerment Program for Adopted Families on Family Performance Components

Asieh Borji: PhD Student in Counseling, Department of Psychology, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran

Mehdi Zare Bahramabadi: Associate Professor, Department of Counseling, Allameh Tabataba'ei, Tehran, Iran (* Corresponding author) mz.bahramabadi@gmail.com

Hassan Heidari: Associate Professor, Department of Psychology, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran

Hossein Davoodi: Assistant Professor, Department of Psychology, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran

Abstract

Background & Aims: Adopted children usually have a range of experiences of abuse, such as physical abuse and neglect by biological parents before adoption, which negatively affects their adjustment. Most adopted children have the experience of living in an institution that is associated with a variety of alternative problems. In this regard, tips for informing families and society about this phenomenon and creating appropriate conditions to help decision-making families who are willing to do so are important and effective issues in improving the situation of adopted children and families. It is child-friendly and another important issue is to help reduce the problems and challenges after adoption and adoption. Because each family has a unique emotional state and atmosphere and their management method and type of operations are different from each other. Therefore, family performance is one of the most important factors that play an effective role in successful adoption. Family performance is one of the important indicators and guarantees the quality of life and mental health of the family and its members, and their negative relationships are considered one of the most important factors in creating and maintaining mental and emotional disorders. Therefore, finding a way to improve family functioning can be fruitful, and in the meantime, parental empowerment is one of the factors that can lead to good family functioning. When parents have the necessary abilities to adopt and raise a child, they can help improve their family functioning and ultimately communicate effectively with the adopted child. Empowerment is essential to create the right connection and this lasting and needed trust and to prevent wasting time and manpower. Empowerment leads to changes in parents' attitudes, behaviors, and behaviors, and these changes are a good platform for improving the situation of families. Because the parents' view of the situation and conditions and behavior of their children is different and he finds more and better awareness of them, and he also changes their attitude and behavior towards this awareness, and in contrast, children who behave calmly and firmly in At the same time, they observe the parents decisively and seriously and take action to change themselves, because if they do not change their behavior, they will see that the consequence will only be felt by themselves. Therefore, if immediate action is not taken today to empower parents and children (especially adolescents), irreparable damage will be done to the family body, then the importance of this empowerment process will become clear. In this regard, the researcher seeks to answer the question of whether the empowerment program for parents of adopted families has an impact on family performance components.

Methods: The present study is an applied and quasi-experimental study that was conducted with a pretest-posttest design with a control group. For this purpose and to conduct this research, among all families with adopted children in Tehran Welfare in

Keywords

Parent Empowerment,
Adopted Child,
Family Functioning

Received: 03/09/2022

Published: 05/11/2022

1399, 30 parents with adopted children who were eligible to enter the study were selected as a sample by the available sampling method and randomly divided into two control groups. With an average age of 46.87 90 5.90 and experiments with a mean age of 44.60 6 6.23. Then, all subjects completed the Family Performance Questionnaire by Nathan B. Epstein et al. (1983). Then, the subjects in the experimental group received 8 sessions of parental empowerment training. Finally, the findings were analyzed using descriptive statistics (tables and graphs) and inferential statistics including Shapirovilk and multivariate covariance (MANCOVA) tests using SPSSV19 software.

Results: Before the analysis of covariance, the assumptions of this test were examined and the results showed that all the assumptions of this test were observed. The results of the multivariate analysis of covariance showed a significant difference in family performance scores of the two groups ($P = 0.018$, $F = 3.53$, Pillay effect = 0.626). The results indicate that there is a significant difference between the experimental and control groups in the family performance variable. In order to determine this difference, univariate analysis of covariance was used and the results showed that a significant difference was observed between the groups in all components of family functioning. Also, by observing the averages of family performance components, it can be acknowledged that the parental empowerment program of families with adopted children was effective in family performance.

Conclusion: The purpose of this study was to the effectiveness of parental empowerment programs for adopted families on family performance components. The results of this study showed that the parental empowerment program has made a significant difference between all groups on all components of family functioning. Therefore, the parental empowerment program of families with adopted children was effective on family performance, in other words, the experimental group received higher scores on family performance after receiving parental empowerment intervention. In justifying the results of this study, it can be said that family performance is one of the important indicators and guarantees the quality of life and mental health of the family and its members, and their negative relationships as one of the most important factors causing and maintaining mental disorders and People's emotions are raised. Family functioning is an important aspect of the family environment that affects the physical, social, and emotional health of children. What happens within the family and how it works can be a key factor in creating flexibility and reducing current and future risks associated with unfortunate events and unfavorable conditions. Enabling and nurturing environments enable children to learn and develop. Conversely, poor family environments can be very detrimental to many aspects of children's development and their positive transition to adulthood. Therefore, empowering parents to improve family performance is one of the methods used today. When parents take action to empower themselves, they are instilled with the fact that they are a helpful and effective factor in improving family functioning, more interested in participation, and more supportive. Therefore, by empowering parents with adopted children, it is possible to help these families improve their performance so that they can show better performance with their adopted children. Having said that, and considering parental empowerment and recognizing it as one of the most important and influential factors that individuals can experience and also as an effective and interfering factor in the quality of family functions, parents can Acquire knowledge in the field of empowerment and transmitting it to their children, while having a positive effect on their growth and personality, improve the performance of family and children.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Borji A, Zare Bahramabadi M, Heidari H, Davoodi H. The Effectiveness of Parental Empowerment Program for Adopted Families on Family Performance Components. *Razi J Med Sci.* 2022;29(8):278-286.

*This work is published under [CC BY-NC-SA 3.0 licence](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/).

مقدمه

فرزندپذیری فرآیند اجتماعی پیچیده‌ای است که اغلب چالش‌انگیز بوده و همیشه رضایت‌بخش نیست. اضطراب، مسائل ناباروری و نگرش‌های منفی جامعه تنها برخی از عوامل استرس‌زای پیش از فرزندپذیری است که بسیاری از خانواده‌ها آن را تجربه می‌کنند (۱). کودکان فرزندخوانده معمولاً دامنه‌ای از تجارب آزار، از قبیل آزار جسمی و غفلت توسط والدین زیستی را قبل از فرزندپذیری دارند که بر سازگاری آنان تأثیر منفی می‌گذارد (۲). اکثر کودکان فرزندخوانده دارای تجربه زندگی مؤسسه‌ای هستند که با مشکلات گوناگون جایگزینی همبسته است (۳). شواهد پژوهشی در خصوص عوامل پیش‌بینی‌کننده فرزندپذیری در بین زوج‌های نابارور طول مدت ازدواج و وجود فرزندخواندگی در خانواده، مرد را مهمترین عوامل پیش‌بینی‌کننده قبول فرزندپذیری و متقاضی شدن زوج‌ها معرفی کرده‌اند. همچنین پژوهش آنان حاکی از این امر بود که ۸۲ درصد این زوج‌ها تمایل به این کار نداشته و آن را پیگیری نمی‌کنند و فقط ۱۸ درصد از زوجین نابارور به طور جدی به فرزندخواندگی به عنوان یک راه‌حل برای رسیدن به اهداف والدگری خود نگاه می‌کنند (۴). در این زمینه نکاتی برای آگاه‌سازی خانواده‌ها و جامعه نسبت به این پدیده و ایجاد شرایط مناسب جهت کمک به تصمیم‌گیری خانواده‌هایی که تمایل به این کار دارند از موضوعات مهم و موثر در ارتقاء شرایط کودکان فرزندخوانده و خانواده‌های فرزندپذیر است و موضوع مهم دیگر کمک به کاهش مشکلات و چالش‌های بعد از فرزندپذیری و فرزندخواندگی می‌باشد (۵).

زیرا هر خانواده وضعیت و فضای عاطفی منحصر به فردی دارد و روش اداره و نوع عملکرد آن‌ها با یکدیگر متفاوت است (۶). از این رو عملکرد خانواده یکی از مهمترین عواملی است که در فرزندپذیری موفق نقش مؤثری دارد. عملکرد خانواده، یکی از شاخص‌های مهم و تضمین‌کننده کیفیت زندگی و سلامت روانی خانواده و اعضای آن است و نیز روابط منفی آنان به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد‌کننده و نگهدارنده اختلالات روحی و هیجانی افراد مطرح می‌شود (۷). به طور کلی عملکرد خانواده جنبه مهم محیط خانواده است که سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی کودکان را تحت

تأثیر قرار می‌دهد. در واقع آنچه در درون خانواده اتفاق می‌افتد و چگونگی عملکرد آن می‌تواند یک عامل کلیدی در ایجاد انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات فعلی و آینده مرتبط با رویدادهای ناگوار و شرایط نامناسب باشد (۸). اهمیت موضوع به اندازه‌ای است که محیط‌های برانگیزنده و پرورش‌دهنده کودکان را قادر می‌سازد تا یاد بگیرند و پیشرفت کنند. برعکس، محیط‌های خانوادگی بدکار می‌تواند برای بسیاری از جنبه‌های رشد کودکان و انتقال مثبت آنان به بزرگسالی بسیار مضر باشد (۹). عملکرد خانوادگی خوب عموماً با نتایج بهتر برای کودکان همراه است. کودکانی که در خانواده‌های دارای عملکرد بهتر زندگی می‌کنند، گرایش دارند که از داشتن الگوهای نقش مثبت برای ایجاد روابط و عزت نفس بالا سود ببرند. روشی که خانواده‌ها به کار می‌برند، می‌تواند به اعضای آن برای کنار آمدن با شرایط نامناسب و زندگی ناگوار و استرس کمک کند. همچنین سلامت خانواده ایجاب می‌کند که ظرفیت فراهم کردن محیطی که از کودکان برای ارضای نیازهای فرهنگی و معنوی‌شان بعلاوه نیازهای رشدی، سلامتی، تحصیلی، اجتماعی و خانه‌داری حمایت کند، داشته باشد (۱۰).

بنابراین یافتن راهکاری جهت بهبود عملکرد خانواده می‌تواند متمرکز باشد و در این بین توانمندسازی والدین یکی از عواملی است که می‌تواند به عملکرد خانوادگی خوب بیانجامد. زمانی که والدین از توانمندی‌های لازم برای پذیرش فرزند و فرزندپروری داشته باشند، می‌توانند به بهبود عملکرد خانوادگی خود و در نهایت ارتباط مؤثر با فرزندخوانده کمک کنند. برای به وجود آوردن این ارتباط صحیح و این اعتماد پایدار و مورد نیاز و جلوگیری از به هدر رفتن زمان و قوای نیروی انسانی، توانمندسازی بسیار ضروری می‌باشد (۱۱). توانمندسازی والدین تکنیکی نوین و موثر در جهت ارتقای بهره‌وری خانواده‌ها به وسیله بهره‌گیری از توان تمام اعضای آن برای خدمت به جامعه است. زیرا هرچه پدر و مادر در ارتباط و احترام و برخورد و رفتار با فرزندانشان قویتر و آگاه‌تر باشند به همین اندازه تعامل فرزندان با جامعه، خانواده و خودشان بیشتر است (۱۲). پژوهش‌هایی چند در ارتباط با توانمندسازی والدین، عملکرد خانوادگی و فرزندپذیری وجود داشته که شواهد

آیا برنامه توانمندسازی والدین خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی تأثیر دارد؟

روش کار

تحقیق حاضر کاربردی و از نوع نیمه آزمایشی است که کد طرح ۱۶۲۲۷۳۷۵۳ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمین به تصویب رسید با طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه کنترل انجام شد. بدین منظور و برای انجام این تحقیق از بین کلیه خانواده‌های دارای فرزندخوانده بهزیستی تهران در سال ۱۳۹۹ تعداد ۳۰ والد دارای فرزندخوانده که شرایط ورود به پژوهش (دارای فرزندخوانده، دارا بودن رضایت آگاهانه از مشارکت در پژوهش، نداشتن بیماری روانی و توانایی پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه‌ها و ملاک‌های خروج غیبت بیش از ۳ جلسه در جلسات آموزشی، شرکت همزمان در جلسات مشاوره و روان‌درمانی دیگر و دارا نبودن ملاک‌های ورود) را داشته‌اند به شیوه نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شده و به طور تصادفی به دو گروه کنترل با میانگین سنی $46/87 \pm 5/90$ و آزمایش با میانگین سنی $44/60 \pm 6/23$ تقسیم شدند. در ادامه و ابتدا تمام آزمودنی‌های پرسشنامه عملکرد خانوادگی ناتان بی ایشتاین و همکاران (۱۹۸۳) را تکمیل کردند سپس آزمودنی‌های گروه آزمایش ۸ جلسه مدال‌خه توانمندسازی والدین را که در جدول شماره ۱ ارائه شده است، دریافت کردند.

این برنامه توسط پژوهشگران طراحی شده و برای تأیید روایی محتوای برنامه آموزشی فوق از متخصصان نظرخواهی شد. به این معنی که پس از طراحی برنامه فوق بر اساس مصاحبه با والدین دارای فرزندخوانده و مبانی نظری و ادبیات جمع‌آوری شده توسط پژوهشگر، جلسات آموزشی برنامه توانمندسازی والدینی بر اساس رویکرد شناختی-رفتاری طراحی شد. تعداد جلسات برنامه توانمندسازی والدینی با نظرخواهی از متخصصان (۳ دانشجوی دکتری مشاوره و روان‌شناسی) ۸ جلسه تعیین و با نظرخواهی از آنها، محتوای جلسات با اعمال اصلاحاتی، تأیید شد. لازم به ذکر است که پس از پایان

نشان می‌دهد آموزش توانمندسازی به والدین می‌تواند در فرزندپذیری موفق و همچنین عملکرد خانوادگی کمک کند (۱۰). در پژوهشی که یه (Yeh) و همکاران (۲۰۱۶) با عنوان ارزیابی اثربخشی برنامه توانمندسازی خانواده بر عملکرد خانواده انجام داده‌اند به این نتایج دست یافته‌اند که برنامه توانمندسازی خانواده توانسته است اثر معنی‌داری بر عملکرد خانواده داشته باشد. بطوریکه استرس والدین کاهش یافته و باعث افزایش عملکرد خانواده (انسجام، بیان، حل تعارض و استقلال) شده است (۱۲). در تحقیق دیگری دینه (Dinh) و همکاران (۲۰۱۷)، به این نتیجه رسیدند که عملکرد ضعیف خانواده یکی از عوامل وابسته برای پیش‌بینی کردن تلاش‌های خودکشی در نوجوانان افسرده می‌باشد و افزایش عملکرد خوب خانواده می‌تواند ایده‌های خودکشی بین نوجوانان را کاهش می‌دهد. نتایج این پژوهش نشان داد، خانواده‌هایی که دارای عملکرد بالایی هستند، احتمال ایده‌ها و تلاش‌های خودکشی در بین نوجوانان معتاد به استفاده از تلفن، بسیار پایین است. همچنین، نتایج نشان داد که حمایت خانواده در خانه، به طور بسیار قوی، اعتیاد و سوءمصرف مواد را در نوجوانان کاهش می‌دهد (۱۱).

با توجه به آنچه در فوق مطرح شد و با توجه به مشکلات و چالش‌های والدین، همچنین مشکلات مربوط به کودکان، وقتی این کودکان در محیط جدید به عنوان فرزندخوانده پذیرفته می‌شوند مسائل مذکور گاه باعث بروز مشکلات در فرآیند سازگاری کودک با محیط خانواده جدید و عدم توانایی والدین در کنترل آنها و در نهایت مشکلات در عملکرد خانوادگی می‌شود و با توجه به خطر بروز تعارض در روابط والد-فرزند ضرورت آماده‌سازی والدین به منظور درک بهتر از حضور فرزند جدید در محیط خانواده و وجود مهارت‌های فرزندپذیری ویژه برای این والدین مشخص می‌شود. بنابراین اگر امروز برای توانمندسازی والدین و فرزندان (خصوصاً نوجوانان) زود اقدام نشود خسارت‌های جبران‌ناپذیری بر پیکر خانواده وارد می‌شود، آنگاه اهمیت این فرآیند توانمندسازی روشن می‌گردد. در این راستا محقق در صدد پاسخگویی به این سوال است که

جدول ۱- خلاصه برنامه آموزشی توانمندسازی والدین دارای فرزندخوانده

جلسه	عنوان جلسه	شرح جلسه
اول	معارفه و ارائه تعاریف و مصادیق توانمندسازی	در این جلسه پس از معارفه والدین شرکت‌کننده در پژوهش و اجرای پیش‌آزمون به بررسی و تعریف مفاهیم کلیدی مرتبط با توانمندسازی و توانمندسازی والدین پرداخته می‌شود. در این جلسه از اعضا درخواست می‌شود تا نظراتشان را در مورد توانمندسازی والدین و مصادیق آن در زندگی خودشان بیان کنند.
دوم	کشف استعدادها و توانایی‌های پنهان والدین	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، در این جلسه به اعضا کمک می‌شود تا بیان کنند که چه توانایی‌هایی دارند و هر کدام توانایی‌های خود را بر روی برگه بنویسند و بر روی این توانایی‌ها تمرکز کنند. همچنین چگونگی کشف و تقویت توانایی‌های پنهان به آن‌ها آموزش داده می‌شود.
سوم	تمرکز بر منابع درونی و نقاط قوت بجای کمبودها	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، در این جلسه به افراد آموزش داده می‌شود تا بجای تمرکز بر روی کمبود (نداشتن فرزند) سایر منابع درونی خود را بشناسند و بر روی آن‌ها تمرکز کنند.
چهارم	خودآگاهی و دید مثبت به فرزندخوانده	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، تعاریف خودآگاهی و مصداق‌ها و ملاک‌های آن برای اعضا توضیح داده می‌شود. همچنین به افراد آموزش داده می‌شود که چگونه نسبت به خود و پذیرش فرزندخوانده نگرش مثبتی داشته باشند.
پنجم	حل مشکلات شخصی و اجتماعی مربوط به فرزندخواندگی	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، در این جلسه به افراد مشکلات شخصی و اجتماعی مربوط به فرزندخواندگی آموزش داده می‌شود و ضمن آشنایی با این مشکلات، راه‌هایی برای از میان برداشتن آن‌ها به شیوه بحث گروهی ارائه می‌شود.
ششم	مهارت تصمیم‌گیری و انتخاب فرزندخوانده	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، در این جلسه یادگیری الگو برای تصمیم‌گیری ارائه می‌شود. همچنین در مورد انتخاب‌هایی که برای تصمیم‌گیری داشته‌اند صحبت شده و از اعضا خواسته می‌شود با یاری یکدیگر معین کنند که چگونه می‌توان یک تصمیم خوب برای انتخاب فرزندخوانده گرفت و در نهایت مناسب‌ترین الگوی تصمیم‌گیری ارائه شود.
هفتم	برقراری ارتباط مؤثر با فرزندخوانده	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد در این جلسه، آشنایی با مهارت ارتباط مؤثر و ویژگی‌های آن و همچنین توانمندسازی والدین در برقراری ارتباط مؤثر با فرزندخوانده به صورت ایفای نقش تمرین می‌شود.
هشتم	احساس اثربخشی و خودکارآمدی و اختتامیه	ضمن گزارشی از وضعیت جلسه قبل و ارائه بازخورد، در این جلسه تعاریف خوداثربخشی و خودکارآمدی به فرد آموزش داده می‌شود و ضمن تقویت کارآمدی فرد، طریقه دستیابی به موفقیت‌های گذشته اعضا و توجه بیشتر به مهارت‌های خود فرد، به آن‌ها توضیح داده می‌شود. همچنین خلاصه‌ای از دوره آموزش ارائه شده و در انتهای این جلسه پس‌آزمون از گروه آزمایش گرفته شد.

نمره‌گذاری برای سؤالات ۱، ۲، ۸، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۲۳، ۲۸، ۲۹، ۳۲، ۳۴، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۴۰، ۴۳، ۵۰، ۵۱ و ۵۳ به شکل معکوس می‌باشد. برای اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که دامنه آلفای خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۷۲ و ۰/۹۲ است که حاکی از همسانی درونی نسبتاً خوب آن است (یوسفی، ۱۳۹۱).

در نهایت یافته‌ها با استفاده از آمار توصیفی (جدول و نمودار) و آمار استنباطی شامل آزمون‌های شاپیروویلیک و کوواریانس چندمتغیری (MANCOVA) به کمک نرم‌افزار SPSSV19 تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

قبل از تحلیل کوواریانس پیش فرض‌های این آزمون

مداخله آزمودنی‌های هر دو گروه مجدداً پرسشنامه را تکمیل کردند.

پرسشنامه عملکرد خانوادگی ناتان بی اپشتاین و همکاران (۱۹۸۳): این پرسشنامه بر اساس الگوی مک مستر تدوین شده و شامل ۵۳ سوال و ۷ خرده‌مقیاس حل مشکل (۱، ۸، ۱۵، ۲۲ و ۲۹)؛ ارتباط (۲، ۹، ۱۶، ۲۳، ۳۰ و ۳۷)؛ نقش‌ها (۳، ۱۰، ۱۷، ۲۴، ۳۱، ۳۸، ۴۴ و ۴۸)؛ همراهی عاطفی (۴، ۱۱، ۱۸، ۲۵، ۳۲ و ۴۰)؛ آمیزش‌عاطفی (۵، ۱۲، ۱۹، ۲۶، ۳۳، ۴۱ و ۴۵)؛ کنترل رفتار (۶، ۱۳، ۲۰، ۲۷، ۳۴، ۴۲، ۴۶ و ۴۹)؛ عملکرد کلی خانواده (۷، ۱۴، ۲۱، ۲۸، ۳۵، ۳۶، ۳۹، ۴۳، ۴۷، ۵۰، ۵۲ و ۵۳) می‌باشد. که بر اساس طیف ۴ درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم = ۴، موافقم = ۳، مخالفم = ۲ و کاملاً مخالفم = ۱ نمره‌گذاری می‌شود. این شیوه

جدول ۲- نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیری برای متغیر عملکرد خانوادگی

اثرات	ارزش	F	df فرضیه	df خطا	معنی‌داری	اندازه اثر	توان آزمون
اثر پیلایی	۰/۶۲۶	۳/۵۸۳	۷	۱۵	۰/۰۱۸	۰/۶۲۶	۰/۸۵۵
اثر لاندای ویلکز	۰/۳۷۴	۳/۵۸۳	۷	۱۵	۰/۰۱۸	۰/۶۲۶	۰/۸۵۵
اثر هتلینگ	۱/۶۷۲	۳/۵۸۳	۷	۱۵	۰/۰۱۸	۰/۶۲۶	۰/۸۵۵
اثر رویس لارگت	۱/۶۷۲	۳/۵۸۳	۷	۱۵	۰/۰۱۸	۰/۶۲۶	۰/۸۵۵

جدول ۳- نتایج آزمون کوواریانس تک‌متغیری برای مقایسه گروهی مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی

شاخص آماری	مجموع	Df	میانگین	F	معنی‌داری	مجذور اتا	توان آزمون
منابع	مجذورات	مجذورات	مجذورات				
حل مشکل	۱۷۶/۴۱۳	۱	۱۷۶/۴۱۳	۱۴/۴۳۴	۰/۰۰۱	۰/۴۰۷	۰/۹۵۲
ارتباط	۱۵۲/۸۰۰	۱	۱۵۲/۸۰۰	۱۰/۷۹۹	۰/۰۰۴	۰/۳۴۰	۰/۸۸۰
نقش‌ها	۲۴۹/۸۰۱	۱	۲۴۹/۸۰۱	۹/۰۸۱	۰/۰۰۷	۰/۳۰۲	۰/۸۱۹
همراهی عاطفی	۱۵۰/۰۵۳	۱	۱۵۰/۰۵۳	۱۷/۹۵۷	۰/۰۰۰۱	۰/۴۶۱	۰/۸۹۱
آمیزش عاطفی	۶۹/۱۸۱	۱	۶۹/۱۸۱	۱۴/۴۱۵	۰/۰۰۱	۰/۴۰۷	۰/۹۵۱
کنترل رفتار	۳۰۱/۵۵۳	۱	۳۰۱/۵۵۳	۱۰/۷۸۴	۰/۰۰۴	۰/۳۳۹	۰/۸۷۹
عملکرد کلی خانواده	۲۵۴/۲۰۶	۱	۲۵۴/۲۰۶	۱۳/۳۳۰	۰/۰۰۱	۰/۳۸۸	۰/۹۳۶

df=آزادی

داد برنامه توانمندسازی والدینی بر همه مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی بین گروه‌ها تفاوت معنی‌داری ایجاد کرده است. بنابراین برنامه توانمندسازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر عملکرد خانوادگی اثربخش بود، به عبارتی گروه آزمایش پس از دریافت مداخله توانمندسازی والدینی، نمرات بالاتری در عملکرد خانوادگی کسب کرد. این یافته با نتایج پژوهش‌های استرازدین (Strazdins) و همکاران (۲۰۱۳) (۱۳) و دینه (Dinh) و همکاران (۲۰۱۷) (۱۴) همسو است. استرازدین (Strazdins) و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود به این نتایج دست یافته‌اند که بین اختلال در عملکرد خانواده و تعارض والد-نوجوان رابطه‌ای معنادار وجود دارد. همچنین نتیجه تحلیل رگرسیون نشان داد حدود ۲۴ درصد از تغییرات تعارض والد-نوجوان را ابعاد عملکرد کلی، حل مسئله و نقش‌ها تبیین می‌کنند (۱۳). همچنین دینه (Dinh) و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهش خود به این نتایج دست یافته‌اند که عقاید مادران در مورد نقش والدینی خود و ویژگی‌ها و رفتارهایی که از نوزادشان در زمان بستری انتظار داشتند، در گروه برنامه توانمندسازی والدین، در مقایسه با عقاید مادران گروه کنترل، بالاتر بود. همچنین عقاید

مورد بررسی قرار گرفت و نتایج حاکی از رعایت تمام پیش فرض‌های این آزمون بود در ادامه نتایج آزمون تحلیل کوواریانس که در جدول شماره ۲ ارائه شده است، چندمتغیری حکایت از تفاوت معناداری در نمرات عملکرد خانوادگی دو گروه داشت $P=0/018$, $F=3/583$, $F=0/626$ اثر پیلایی).

نتایج حاکی از آن است که بین دو گروه آزمایش و کنترل در متغیر عملکرد خانوادگی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به منظور مشخص شدن این تفاوت از آزمون تحلیل کوواریانس تک‌متغیری استفاده شد که نتایج جدول شماره ۳ نشان داد در همه مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی بین گروه‌ها تفاوت معنی‌داری مشاهده شده است. همچنین با مشاهده میانگین‌های مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی می‌توان اذعان نمود که برنامه توانمندسازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر عملکرد خانوادگی اثربخش بود.

بحث

هدف از پژوهش حاضر اثربخشی برنامه توانمندسازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی بود. نتایج حاصل از این پژوهش نشان

لذا با توانمندسازی والدین دارای فرزندخوانده می‌توان به هرچه بهتر شدن عملکرد این خانواده‌ها کمک کرد تا بتوانند عملکرد بهتری را با فرزندخوانده خود نشان دهند. بنا بر آنچه گفته شد و با در نظر گرفتن توانمندسازی والدین و شناخت آن به منزله یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین عواملی که افراد می‌توانند تجربه کنند و نیز به منزله عاملی مؤثر و مداخله‌گر در کیفیت عملکردهای خانوادگی، والدین می‌توانند با کسب دانش در زمینه توانمندسازی و انتقال آن به فرزندان خود، ضمن تأثیر مثبت در رشد و شخصیت آنان، عملکرد خانواده و فرزندان را بهبود بخشند (۵).

مانند هر پژوهشی این مطالعه محدودیت‌هایی دارد از جمله اینکه یافته‌های بدست آمده از طریق پرسشنامه و به صورت خودگزارش‌دهی توسط شخص بدست آمده و مشخص نیست تا چه اندازه با رفتارهای واقعی در زندگی روزمره مرتبط است. همچنین این تحقیق بر روی والدین دارای فرزندخوانده شهر تهران در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ اجرا شد. لذا نمی‌توان یافته‌های آن را به سایر اقشار و شهرهای دیگر تعمیم داد. در صورت تعمیم‌دهی باید جوانب احتیاط صورت گیرد. از طرف دیگر در تحقیق حاضر به بررسی روابط علی و همچنین همبستگی بین متغیرها پرداخته نشد و پژوهش به صورت مداخله‌ای بود و لذا به دست آوردن این یافته‌ها با استفاده از سایر روش‌های پژوهش می‌تواند مورد ملاحظه قرار گیرد. نهایتاً اینکه، همراستایی با همه‌گیری پاندمی کوید ۱۹ (کرونا) بوده و بر این اساس نمونه‌گیری در دسترس صورت گرفت و احتمال تعمیم‌دهی به همه افراد باید با احتیاط صورت گیرد.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج تحقیق حاضر و با توجه به برجسته بودن نقش توانمندسازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده در عملکرد خانوادگی پیشنهاد می‌شود، برنامه‌هایی از قبیل سخنرانی، برگزاری کارگاه و جلسات آموزش ویژه توانمندسازی والدین دارای فرزندخوانده می‌تواند اثرگذار باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود از این پژوهش به منظور آموزش و ارتقای عملکرد خانوادگی

پدران در مورد نقش والدینی خود و ویژگی‌ها و رفتارهایی که از نوزادشان در زمان بستری انتظار داشتند، در گروه برنامه توانمندسازی والدین، در مقایسه با عقاید پدران گروه کنترل، بالاتر بود. نتایج این پژوهش نشان داد که برنامه توانمندسازی والدین می‌تواند مراقبت خانواده محور مناسبی باشد که عقاید آن‌ها در مورد نقش والدینی خود و ویژگی‌ها و رفتارهایی که از نوزادشان در زمان بستری در بخش مراقبت‌های ویژه انتظار دارند را بهبود بخشد (۱۴). در توجیه نتایج این پژوهش می‌توان گفت، عملکرد خانواده یکی از شاخص‌های مهم و تضمین‌کننده کیفیت زندگی و سلامت روانی خانواده و اعضای آن است و نیز روابط منفی آن‌ان به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد کننده و نگهدارنده اختلالات روحی و هیجانی افراد مطرح می‌شود (۱). عملکرد خانواده جنبه مهم محیط خانواده است که سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی کودکان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در واقع آنچه در درون خانواده اتفاق می‌افتد و چگونگی عملکرد آن می‌تواند یک عامل کلیدی در ایجاد انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات فعلی و آینده مرتبط با رویدادهای ناگوار و شرایط نامناسب باشد (۲). محیط‌های برانگیزنده و پرورش‌دهنده کودکان را قادر می‌سازد تا یاد بگیرند و پیشرفت کنند. برعکس، محیط‌های خانوادگی بدکار می‌تواند برای بسیاری از جنبه‌های رشد کودکان و انتقال مثبت آنان به بزرگسالی بسیار مضر باشد (۳). عملکرد خانوادگی خوب عموماً با نتایج بهتر برای کودکان همراه است. همانطور که از نتایج این پژوهش بدست آمد در همه مؤلفه‌های عملکرد خانوادگی شامل حل مسأله، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی خانواده بین دو گروه تفاوت معنی‌داری مشاهده شد (۴). توانمندسازی والدین برای ارتقای عملکرد خانواده یکی از روش‌هایی است که امروزه مورد استفاده قرار می‌گیرد. هنگامی که والدین برای توانمندسازی خود اقدام می‌کنند، به آن‌ها القا می‌شود که عامل کمک‌کننده و کارآمدی در بهبود عملکرد خانوادگی می‌باشند، علاقه بیشتری برای مشارکت دارند و حمایت بیشتری از این امر می‌کنند.

11. Yeh HY, Ma WF, Huang JL, Hsueh KC, Chiang LC. Evaluating the effectiveness of a family empowerment program on family function and pulmonary function of children with asthma: A randomized control trial. *Int J Nurs Stud*. 2016;60:133-44.

12. Dinh H, Cooklin AR, Leach LS, Westrupp EM, Nicholson JM, Strazdins L. Parents' transitions into and out of work-family conflict and children's mental health: Longitudinal influence via family functioning. *Soc Sci Med*. 2017;194:42-50.

13. Strazdins L, Obrien LV, Lucas N, Rodgers B. Combining work and family: rewards or risks for children's mental health? *Soc Sci Med*. 2013;87:99-107.

14. Psychogiou L, Russell G, Owens M. Parents' postnatal depressive symptoms and their children's academic attainment at 16 years: Pathways of risk transmission. *Br J Psychol*. 2020;111(1):1-16.

والدین دارای فرزندخوانده استفاده شود. علاوه بر آن با توجه به اهمیت توانمندسازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده بر عملکرد خانوادگی، پیشنهاد می‌شود در ر سانه‌های آموزشی، اجتماعی و ارتباطی به اصول و تکنیک‌های توانمند سازی والدینی خانواده‌های دارای فرزندخوانده پرداخته شود و به عنوان یک حرکت ملی به آن نگرسته شود تا عموم مردم بخصوص والدین، تغییرات لازم را در خود به وجود آورند.

References

1. Ivey R, Kerac M, Quiring M, Dam TTH, Doig S, DeLacey E. The Nutritional Status of Individuals Adopted Internationally as Children: A Systematic Review. *Nutrients*. 2021;13(1):245.

2. Miller L, Chan W, Comfort K, Tirella L. Health of children adopted from Guatemala: comparison of orphanage and foster care. *Pediatrics*. 2005;115(6):e710-7.

3. Miller LC, Hendrie NW. Health of children adopted from China. *Pediatrics*. 2000;105(6):E76.

4. Van Ijzendoorn MH, Bakermans-Kranenburg MJ, Juffer F. Plasticity of growth in height, weight, and head circumference: meta-analytic evidence of massive catch-up after international adoption. *J Dev Behav Pediatr*. 2007;28(4):334-43.

5. Miller LC, Kiernan MT, Mathers MI, Klein-Gitelman M. Developmental and nutritional status of internationally adopted children. *Arch Pediatr Adolesc Med*. 1995;149(1):40-4.

6. Grummer-Strawn LM, Cáceres JM, Herrera de Jaimes BP. Trends in the nutritional status of Salvadorian children: the post-war experience. *Bull World Health Organ*. 1996;74(4):369-74.

7. Teilmann G, Pedersen CB, Skakkebaek NE, Jensen TK. Increased risk of precocious puberty in internationally adopted children in Denmark. *Pediatrics*. 2006;118(2):e391-9.

8. Cataldo F, Accomando S, Porcari V. Internationally adopted children: a new challenge for pediatricians. *Minerva Pediatr*. 2006;58(1):55-62.

9. Harf A, Taïeb O, Moro MR. Externalizing behaviour problems of internationally adopted adolescents: a review. *Encephale*. 2007;33(3 Pt 1):270-6.

10. Alimenti CM, Bechini A, Boccalini S, Bonanni P, Galli L, Chiappini E. Discrepancies between Protocols of Immunization Targeting Internationally Adopted Children in Western Countries. *Vaccines (Basel)*. 2020;8(1):75.